

Den primitiva men grundmurade

Fritänkaren

alternativ oberoende kulturtidskrift

för bl.a. litteratur, musik och film,

Nr. 25 September 1994.

Andra Årgångens Nr. 11

Redaktör, stilistisk bearbetare och ansvarig utgivare: Christian Lanciai
Brev och bidrag mottages tacksamt, t.o.m. anonyma och pseudonyma.

Innehåll i detta nummer :

Paul Bruntons upptäckt av Överjaget (psykologi)	2
Om livets och dödens mysterium (ur en "nära döden"-upplevelse)	4
Fallet Christer Pettersson (kriminologi)	4
Fördelar med celibatet (ekivokt)	5
Besök hos musiken, akt III (Franz Schubert)	6
Filmer (bl.a. Charles Laughton och Lawrence av Arabien)	10
Samtal i Jerusalem, del 9	12
Cypern i våra hjärtan, del 3	14
Notis om John Bede	15
Studier i turkisk mentalitet, av doktor Sandy (apropå Cypern)	15
Upprop till herr Mikael Rosén i abortfrågan (aktuellt)	16
Den mirakulösa strulresan till Cambridge, del 1	16
Pearl Bucks senare romaner	19
Den bästa boken om Tibet (<i>Heinrich Harrer</i>)	20
Inför årets Tibetresa (se det följande)	20
Varning för Kailash (<i>Johannes B. Westerberg</i>)	22
Bok utkommen i Italien om Axel von Fersen d.y.	22
Den nya analfabetismen	23

På beställning kan såväl tidigare nummer som enbart tidigare artiklar och följetongavsnitt erhållas. Utom inom Sverige distribueras tidskriften även till de flesta andra länder i Europa samt några i Asien och Amerika på svenska och (i mindre format) på engelska när tiden räcker till (vilket den inte har gjort på länge).

Göteborg den 17 augusti 1994.

Stående litterär annons

Fritänkarens redaktion har tillgång till opublicerat skönlitterärt material omfattande ett obegränsat antal noveller, ett obegränsat antal romaner, ett obegränsat antal dikter, ett obegränsat antal dramer från en till fem akter samt ett obegränsat antal litteraturhistoriska essayer från alla tider. Alla dessa litterära

arbeten är värda publicering för bevarande och allmän kännedom, varför vi annonserar efter förlag som kan vara intresserade av utgivning. Våra olika författare har själva förgäves sökt efter förlag i 25, 15 eller något annat mindre antal år.

Svar till Fritänkaren.

Paul Bruntons upptäckt av Överjaget

Paul Brunton (1898-1981) är en framgångsrik och väletablerad skribent i London när han i början på 30-talet tröttnar på sina väl inkörda rutiner och bryter helt med sitt konventionella liv med att göra en resa till Indien i syfte att utforska dess mänskliga och övernaturliga mysterier. Hans första reseskildring ("Till Indien" 1934) är kanske fortfarande hans bästa bok. Med metodisk målinriktning träffar han olika yogis och gurus, diskuterar och umgås med dem, prövar dem och lär sig av dem med en kritisk och nästan vetenskapligt klinisk attityd som aldrig låter sig bedragas. Flera skojare genomskådar han medan dem som han verkligen lär sig något av och som har något väsentligt att ge blir desto mer hedrade av honom litterärt, filosofiskt och inte minst psykologiskt.

Sin nästa resa gör han till Egypten, vilket leder till hans mest spännande reseskildring. Bland annat övernattar han inne i Cheopspyramiden med sitt livs mest hårresande och lärorika natt att foga till sina mest ovärderliga reseerfarenheter. Hans intryck av heliga män i Indien kompletteras här med jämförande betraktelser över liknande ormtjusare och trollkarlar i Egypten jämte parallella övernaturliga fenomen.

Den tredje reseskildringen heter "Till Himalaya" och tilldrar sig i huvudsak i Himachal Pradesh, där han bland annat gör ett tappert försök att nå Kailash, vilket misslyckas av politiska skäl. I stället får han nöja sig med diverse heliga platser på den indiska sidan av Himalaya.

Dessa tre härliga reseskildringar utgör grunden för Paul Bruntons livsverk. Av sina erfarenheter utformar han sin egen "privatreligion" fri från alla religioner, vars märkligaste ingrediens är hans utforskande av vad han kallar Överjaget ("*The Overself*"). Detta menar han att finns i varje människa och att varje människa är delaktig i, men att tyvärr endast ett fåtal människor är medvetna därom. Kartläggandet av detta psykologiska Överjag måste anses som kärnan i Paul Bruntons livsgärning.

Överjaget kan inte liknas vid någonting annat. Man har försökt påpeka en parallell i Nietzsches "övermänniska", vilket är helt fel, då övermänniskan är en individ. Överjaget är inte individuellt då det inte ens är personligt. Man har satt likhet mellan Paul Bruntons Överjag och Gud (helt enkelt) vilket också är helt fel, även om denna tolkning kommer något närmare. Den Gud vi känner från den äldsta judiska traditionen är en viljas Gud som alltid genomför sin vilja och triumferar vare sig den är på gott eller ont - om Gud vill att Israel, hans eget utvalda folk, skall förgås, som profeten Jeremias menade att Gud ville på Jeremias tid, så förgås också Israel, vilket verkligen inträffade på Jeremias tid. Denne historiens maktfullkomlige Gud är ofelbar, och hans allsmäktighet är så oerhörd att det vore barnsligt att ifrågasätta den, vilket likväl alltid har gjorts, till föga båtnad för mänskligheten, kan man förmoda. Men Överjaget är något helt annat.

Paul Brunton menar att Överjaget är det samma som själen fastän han vägrar att använda denna likställning på grund av allt missbruk som själen såsom begrepp har utsatts för. Överjaget manifesterar sig när människans andliga krafter visar sig överlägsna hennes fysiska, Överjaget träder i funktion när kroppen halkar efter. Kroppens resurser är begränsade och uttömliga medan Överjagets inte är det. Paul Brunton menar sig sätta fingret på Överjaget när han pekar på den människa som sover och vars drömmar då inte är den sovande kroppens utan Överjagets.

Samtidigt betonar Paul Brunton att Överjaget är opersonligt. När han metodiskt försöker utforska det hemlighetsfulla ingenmanslandet bortom döden och noggrant förhör sig om indiska fakirers erfarenheter av att ha varit döda så kan dessa inte hjälpa honom med några personliga eller individuella upplevelser. Tvärtom. Det närmaste Paul Brunton får veta om Överjagets tillvaro efter döden är upplevelsen av ett återvändande till det stora hela, alltså Gud, ursprunget till allt liv.

Överjaget är alltså enligt Paul Brunton den del av Gud i oss som gör att vi över huvud taget lever. Överjaget är initiativet till livet, vars allians, förening och totala solidaritet med det biologiskt konkret levande är förutsättningen för att detta alls skall kunna leva. Denna livsprincip är obegränsad och har omåttligt gränslösa resurser. Dessa är så outtömligt astronomiskt gigantiska att en mänsklig hjärna omöjligt kan omfatta dem. Däremot kan de utnyttjas till att utveckla och bredda den mänskliga hjärnans kapacitet. Överjaget inbegriper alltså alla de osinnliga sinnen, allt det i oss som inte är kroppsligt men som ändå lever och existerar, allt sådant som fungerar och verkar i oss utan att det kan förklaras rent fysiskt.

Men hela tiden betonar Paul Brunton att Överjaget är opersonligt. Det individuella hos människan är en egoism som hör den timliga världen till medan Överjaget är allt det icke fåfänga hos människan.

Här kan man ha en del invändningar. Vår värde medarbetare Johannes B. Westerberg i Indien kan sägas vara ett typiskt exempel på en människa som liksom Paul Brunton helt ställt sig själv i Överjagets högre etiska tjänst och därvid fullkomligt förnekat sig själv, så att han varken vill synas eller förekomma eller åtnjuta några världsliga fördelar. Detta ideal kommer buddhismen mycket nära: ett tjänande av det goda och livet i tysthet och helst i total obemärkthet. Men vad blir det då av det personliga initiativet? Hur fåfängt detta än kan verka måste det väl ändå inte vara totalt värdelöst när man betraktar det historiskt och uppmärksammar personligheter som Alexander den Store, Gustav Adolf och George Washington, bland andra?

Paul Brunton själv drog sig med åren undan all offentlighet och ville inte märkas eller synas under sitt senare liv annat än i umgänget med sina närmaste vänner. Han skrev inga fler intressanta reseskildringar utan koncentrerade sig i stället helt på det psykologiska. Alla hans skrifter förblir intressanta och läsvärda, men de är egentligen inte särskilt omfattande. De är lättlästa och enkelt formade, en bok av honom är sällan på mer än 200 sidor, man kan lätt läsa flera av hans böcker på en dag och man gör det gärna, han är lättöverskådlig och beundransvärt konsekvent elementär, men man saknar i hans senare arbeten det personliga initiativet och friskheten från de tre reseskildringarna. Han utforskar Överjaget med berömlig utförlighet och intagande djupgående kunskaper om människosjälens utforskliga djup men blir samtidigt sitt eget Överjags fånge. I reseskildringarna kommer han ut ur sig själv, men i de psykologiska arbetena gör han det inte längre.

Dock är hans pionjärverksamhet av utomordentlig betydelse. Man kan säga att han fortsätter Romain Rollands verk i att föra österlandets visdom in i de västerländska materialisternas hjärtan. Samtidigt är Brunton klok nog att varken instifta eller bekänna sig till någon religion. I sin konfessionslösa privatreligion är han lika suverän och fri som Leo Tolstoj utan att som denne revoltera mot någon religion eller såra någons känslor. Han belyser religioners misstag (exempelvis kristendomens förnekande och förträngande av reinkarnationstanken på 300-talet) men utan att kritisera dem. Inte ens islam har han något annat än respekt och högaktning till övers för.

Om livets och dödens mysterium

Problemet med döden är att den inte kan beskrivas med ord då den handlar om en helt annan verklighet än den som kan beskrivas med ord. Därför är det egentligen fåfängt att med ord försöka komma till rätta med döden.

Vad som händer när man dör är att allting försvinner utom ens förnimmelser, som i stället skärps. Man tänker inte längre i ord utan desto klarare i stället utan ord. Allt blir känslor, intryck och ett universum av bara förnimmelser. Denna totala frihet, som också innebär total rörelsefrihet, medför genast viljan till disciplin och begränsning.

Livet är ingenting annat än en disciplin och ordning i motsats till det rent själsligas naturliga och obegränsade kaos.

Villkoret för livet är själens totala uppgående i livet. Själen måste totalt förneka sig själv för att kunna bli ett med det materiella livet. Materialismen är livets triumf och ordningsdisciplinens absoluta manifestation - på själens bekostnad.

Men själen finns alltid där och blir fullkomligt sig själv bara genom döden. Den enda chocken med döden är ens förvåning när man blir varse att man alltjämt existerar.

I vissa länder har kunskapen om detta odlats, skärpts och utvecklats mer än i andra. I Tibet har detta varit naturligt på grund av dess extremt höga höjd med därav resulterande extrema levnadsvillkor. Länder i vilka kunskapen om själen och döden har förträngts har vanligen just därför blivit materialistiska stormakter, som Romarriket, det Brittiska Imperiet och kommunist-Kina. Men materiella stormakter håller aldrig, ty det är inte materialismen som råder över själen. All materiell, världslig, biologisk och politisk ordning lyder under själens och dödens ofrånkomliga lagar och kan bara bestå så länge den artificiella ordningen erkänner dem.

Dessa lagar är för evigt oskrivna, ty de kan bara förnimmas genom själens och dödens eget obeskrivliga förnimmelsspråk, som bara är outtalade men desto mer självklara tankar i den andliga etern, som aldrig fysiskt kan påvisas.

- Ur en "nära döden"-upplevelse.

Fallet Christer Pettersson

Av alla fallet Olof Palmes besynnerligheter är väl fallet Christer Pettersson det mest besynnerliga. Efter att polisen slösat bort tre år på ett orimligt kurdspår, (antagandet att kurder skulle ha mördat Olof Palme fastän Olof Palme var en av de första som pläderade för en självständig kurdisk stat) kom man på att Christer Pettersson, en hjärnskadad A-lagare, kunde ha gjort det, och hela svenska folket kom genast att tro att det verkligen var Christer Pettersson, bara för att Lisbeth Palme så tvärsäkert pekat ut honom som mördaren, medan hon samtidigt vägrat låta sitt vittnesmål bli upptaget på band, som om hon var rädd för att det skulle bli autentiskt dokumenterat.

I sitt berömligaste program hittills har Robert Aschberg kanske lyckats med att definitivt skingra misstankarna från Christer Pettersson efter hela svenska folkets odlade av fördomar mot honom i fem år. Man måste ge Aschberg beröm för att ha lyckats få Christer Pettersson till att uppträda som huvudperson i ett mer än två timmars TV-program och för att i detta ha fått honom till att offentligt genomgå ett vetenskapligt övertygande lögn-detektortest.

Denna lögn-detektor används i USA, Canada och Israel och anses vara vetenskapligt tillförlitlig till 95%. I Christer Petterssons fall var det bara till 80%, men

ändå: det övertygande intryck Pettersson gav om sin faktiska oskuld var mer värt än en lögnedektors faktiska utslag.

Christer Pettersson drabbades som ung av en fysisk skada i huvudet som bl.a. ledde till epilepsi och resulterade i en våldsam snarstuckenhet med ofta fatala följder. Hans stubin var förkortad till ett absolut minimum av denna hjärnskada, vilket redan 1970 ledde till att han begick sitt första dråp för en ren bagatells skull. Narkotika och sprit gjorde honom sedan till en typisk A-lagare som tillbringade sitt liv med att sitta på parkbänken och supa med täta resor av och an till kåken som huvudsaklig omväxling i tillvaron - ett tragiskt fall av hjärninvaliditet och ingenting annat. Fallet blir mera tragiskt genom att han samtidigt definitivt är en begåvad man med stark integritet, vilket tydligt framgår av bl.a. hans påfallande vårdade språk, som inte hör hemma bland vanliga A-lagare.

Under TV-debattens gång fick han flera raseriutbrott, som samtidigt bottnade i en enda sak: det att han blev medveten om folks misstankar och fördomar mot honom. Endast en oskyldig reagerar på detta spontana sätt mot den orättvisa som det innebär att bli misstänkt för något han inte har gjort. Petterssons reaktioner var överdrivna genom hans överkänslighet, men det enda han reagerade mot var just blotta känslan av att vara orättvist misstänkt.

När man erfar dessa övertydliga indikationer på Petterssons oskuld förvånas man över att stora lager av svenska folket i sina hjärtan dömt honom skyldig i över fem år, bara för att ingen annan mördarkandidat kunnat påträffas.

Den största besynnerligheten i fallet Olof Palme är dock den som direkt ledde till alla de andra: statsministern blir skjuten på öppen gata, och ingen reagerar. Ett av ögonvittnena gick in i en port för att gömma sig och slippa bli vittne. Ett annat satt kvar i sin bil och undrade vad han skulle göra och gjorde ingenting. Ett tredje stod bara stilla och gapade av förvåning. Endast ett av fyra möjliga tog upp jakten på mördaren. Ingen av de andra tre kom på tanken att försöka göra något åt saken med att exempelvis helt enkelt flyga på mördaren medan han ännu stod där alldeles stilla.

Medan polisen ägnat åtta år åt kurdspår och Christer Pettersson har även de mest minimala chanser att komma till rätta med målet missats. Den brittiska rekommendationen att först leta efter motivet ignorerades från början och sedan konsekvent. Det säkraste motivet fanns i dåvarande apartheidregimen i Sydafrika, som Olof Palme mer än någon annan utmanat, vilket mycket väl kan ha haft utlöpare i Sverige exempelvis inom polisen.

Det så kallade polisspåret har aldrig tillfredsställande utretts.

Säkert kommer många fortfarande att tro att det var Christer Pettersson som gjorde det även efter Aschbergs berömliga program och doktor Undeutschs matematiskt exakta undersökning genom lögnedektor, som inte lämnade någonting åt slumpen - Pettersson fick till och med veta alla frågor i förväg, och han fick möjlighet att dra sig ur när han än ville, - fördomar är outrotliga som ogräs. Man kan då bara sakligt konstatera, att om det verkligen var Christer Pettersson, så hade han varken motiv till eller var han medveten om vad han gjorde.

Kvar står även ryssarnas teori om en genom hjärntvätt programmerad mördare som varken visste vad han gjorde eller kunde ha något minne av det efteråt - en sorts sömngångarmördare.

Fördelar med celibatet

Det sägs att en man som inte delar sitt liv med en kvinna bara är en halv människa och näst intill död. Det samma sägs om en kvinna utan man. Ändå finns det märkvärdigt många celibatister, och de blir bara fler. De flesta blir det dock av erfarenhet.

Den klassiska celibatisten är en vacker ungarl som ser yngre och friskare ut än vad han är. Emellertid är han bränd djupt in i själen vilket han aldrig vill visa. Han har haft sitt livs stora kärlek med säkert flera resulterande frierier med en definitiv korg som följd medan den åtråvärda, säkert en begåvad och rik men ack så nyckfull och bortskämd skönhet, hellre accepterat äventyrare och våldtäktsmän som gått mera rakt på sak och inte varit för tråkigt snälla och artiga.

I stället har vår celibatist då fått nöja sig med en dam ur andra klassen som redan haft sina smällar och lurat flera män och därför gärna vill ha någon som inte är lika bränd som hon själv. Men vår blivande ungarl är för tråkig genom sin snällhet och blyghet, och emedan hon redan fått känna av verkliga passioner vill hon ha mera sådant och skaffar sig ett antal älskare. Först när dessa sinsemellan drar in sin svartsjuka mot varandra i hans hem vaknar han till när katastrofen blir faktum och han därav blir ännu brändare än sin käreasta.

Därefter blir han mera försiktig men just därigenom ett desto mer attraktivt offer för desto mer avancerade äventyrerskor, ty endast de mest avancerade genomskådar att han fortfarande är oskuld, och ju mer avancerade de är, desto mer attraktiv för dem blir denna oskuld. Därför måste han råka ut för de värsta av dem.

Han blir då den typiske fången hos den mycket äldre och erfarnare högt utbildade manslukerskan, som Edvin Adolphson hos Harriet Bosse och som Harry Martinson hos sin Moa. Aningslös ramlar han in i en avgrund av överväldigande kvinnlig kompetens, som inte släpper honom ifrån sig förrän han fått sitt livs en gång för alla helt ruinerande läxa.

Har han tur är han fortfarande vid liv och varken alkoholist, narkoman, misogyn eller impotent. Då kan han fortfarande börja på ny kula, men i så fall håller han sig med största sannolikhet inom celibatets gränser och finner en viss förnöjsamhet däri, då han finner att ensamhetens mörker kompenseras av en viss frihet, att nackdelen med bristen av ett partnerskap kompenseras av att man inte längre är moraliskt bunden till bara *en* person, att han inte längre behöver begränsa sig genom att ständigt behöva ta hänsyn till den som delade hans liv, och (det viktigaste) att han kan göra precis som han själv vill inom sitt eget hem. Han kan till och med öppna sitt hem för precis vem som helst.

Detta medför oanade möjligheter. Plötsligt kan han ha hur lösa förbindelser som helst, till exempel, utan att någon blir lidande. Han är till och med fri till att finna sig en äktenskapspartner - men där går i allmänhet gränsen. Har man en gång av erfarenhet lärt sig att leva i celibat lär den erfarenhetens medförda kloket förbli konstant och oavvislig.

Därmed kan celibatet som summan av sexuella erfarenheter bli den definitivt värsta och mest bestående lasten.

Besök hos musiken, Akt III.

Scen 1. Hos Salieri. Symfoni nr. 5 B-dur, andra satsen.
(Det knackar på dörren. Salieri öppnar.)

Salieri (glatt överraskad) Min käre elev! Vad förskaffar mig den äran?

Schubert Min mästare, som kompositör blir man aldrig fullärd.

Salieri Min käre Schubert, du om någon vet väl att alla dina lärare aldrig har kunnat lära dig något nytt. Du om någon har som kompositör alltid varit fullärd. Du har aldrig lyckats prestera en enda falsk ton!

Schubert Min mästare, får jag komma in? Jag vill gärna prata med er.

Salieri Så gärna! Känn dig som hemma! (*De slår sig ner.*) Jag beklagar att det är slut med dina Schubertiader.

Schubert Inte alls. Det är bara tillfälligt. Jag har varit sjuk, Josef von Spaun är fullt sysselsatt i Linz, Schober har blivit skådespelare och övergått till litterära salonger, Vogl vill för tillfället bara sjunga i den högre societeten, och Kupelwieser är i Italien. Johann Strauss har lagt beslag på publiken tillsammans med den lättingen Rossini, Moritz von Schwind och Bauernfeld är mera intresserade av att dricka med mig än av min musik, och Grillparzer är för seriös för mig, men allt är bara tillfälligt. Rossini kommer att överge publiken, Johann Strauss kan bara komponera valser, Vogl kommer att tröttna på sitt eget snobberi, Schober kommer att torka ut av allt enformigt läsande, och min bäste vän Josef von Spaun kan aldrig i längden trivas i den hålan Linz. Schubertiaderna kommer att leva för evigt med eller utan mig.

Salieri Det tror jag även, min son, ty din musik överträffar allt. Haydn var aldrig så varm och innerlig som du, Gluck var aldrig så mänsklig, Mozart och Beethoven ska vi inte tala om, och du ensam är ren av alla nu levande kompositörer.

Schubert Vad var det för fel på Mozart och Beethoven?

Salieri Båda var odrägliga men på olika sätt. Mozart var ett gudabenådat geni, vi kommer aldrig att få se hans like mer, men han var fullständigt fördärvad som mänska. Han var fåfäng, nyckfull, barnslig, ofin, dum och tölpaktig. Endast musiken räddar honom. Att han dog så tidigt som han gjorde var enbart hans eget fel, så slarvigt som han levde och så många fiender som han skaffade sig alldeles själv.

Schubert Det har gått rykten om att ni förgiftade honom.

Salieri Jag vet. Jag bara genomskådade honom. Han dog av kvicksilverförgiftning då han använde sig av kvicksilver mot en venerisk sjukdom som han ådragit sig.

Schubert Var det syfilis?

Salieri Ja, det var syfilis. Alla har belastats för hans död utom han själv, och ändå var han ensam skyldig därtill.

Schubert Nå, Beethoven då?

Salieri Beethoven var omöjlig från början. Han var fullständigt omedgörlig. Han kunde aldrig ta emot undervisning av någon. Jag gav upp med honom från början. Han hade allting färdigt inom sig från början, han var en vulkan av energi och skönhet som bara exploderade när han väl kom i gång, men vilket hopplöst temperament, och vilka ohyggliga komplex! Hans far var visst alkoholist. Det fördärvade väl geniet Beethoven i anseelig grad från början. Beethoven hade alltid något skrämmande, något oerhört, något befallande och obönhörligt respektingivande över sig. Jag kunde aldrig lära honom eller ge honom något. Allt jag gav honom brukade han till motsatsen. Han och Mozart genomdrev båda den råa tyskheten i musiken. "Enleveringen från seraljen", "Fidelio" och Webers "Friskyttan" är en förfärlig kräftutveckling på den underbara klassiska rena musik som inte kan sjungas på något annat språk än italienska.

Schubert Därför har ni heller aldrig godkänt mina sånger.

Salieri Dina sånger, min käre Schubert, är i och för sig pärlor men vulgära sådana. De är musik för folket. Det är vardagsmusik, kaffemusik, matsmältningsmusik, programmusik, allt slags underbar musik men bara inte riktig musik.

Schubert Men jag kan inte italienska, och vi har så många fina diktare på tyska som förtjänar att tonsättas. Goethe överträffar allt.

Salieri Ja, jag vet, men det tyska språkets grova konsonantkollisioner kan aldrig uppnå samma nivå som italienskans ljuva vokaler. Det italienska språket är musik i sig självt; man bara hör italienska talas, och det är redan musik. Det kommer aldrig att finnas något annat musikens modersmål. Bara därför är den store katedralbyggaren Bach ingenting mot den musikaliskt fullständigt rene och förädlade Händel.

Schubert Beethoven har också sagt att Händel är den störste av alla kompositörer. Men kan någon italiensk musik verkligen överträffa dynamiken i "An die Freude"?

Salieri Som jag sade: Beethoven är en gudomlig explosion av hänförande energi och originalitet som kanske ingenting kan överträffa musikaliskt i framtiden, men den tyska råheten ligger honom alltid i fatet. Han är inte alltid ren, han saknar den italienska melodin, han går ständigt till vettlösa överdrifter, och han är egentligen djupt disharmonisk. Endast i formhänseende är han osårbar.

Schubert Och jag?

Salieri Och du, min käre älsklingslärjunge, lider bara av brister i formhänseende. Du är en så gudabenådad melodisk talang att du aldrig behöver kompensera dig med kontrapunkt. Dina melodier överträffar allt. Du är den fulländade musikaliska harmonin personifierad. Men du har inte funnit din form ännu. Dina sonater är fantasier, dina symfonier är uvertyrer, dina mässor är rapsodier, och dina sånger är skillingtryck.

Schubert Min kammarmusik?

Salieri Den är idel divertimentos. Och dina kantater är mera sceniska än sakrala. Du blir aldrig någon kyrkomusiker som Bach eller någon absolut formklassiker som Beethoven. Mest liknar du Mozart men saknar lyckligtvis hans mänskliga brister. Mozart var en fjant medan du är seriös i all din älsklighet. Måtte bara världen få behålla dig länge.

Schubert Det är just det som är problemet. (*döljer en tår, reser sig och går.*)

Salieri Vad sade jag nu som var galet?

Scen 2. Schubertiad 15 december 1826 hos Josef von Spaun.

Rosamunde ('Zauberharfe'): Uvertyr, Allegro Vivace.

Schober Nå, Vogl, du har sjungit nästan 30 sånger i kväll. Du har överträffat dig själv och nästan Schubert!

Vogl Ingen kan överträffa Schubert. Hans sånger överträffar ständigt sig själva. Och i kväll har han överträffat sig själv även som pianist. Aldrig har jag hört styvare fyrhändigt spel än Schuberts och Gahys gemensamma prestationer. Man nästan krymper själv som musiker inför Schuberts instrumentala storhet.

von Spaun Nå, mina vänner, jag hoppas ni är belåtna med denna den största av alla Schubertiader hittills.

Schober Mer än belåtna, von Spaun. Vi är överväldigade. Och ditt suveräna värdskap har Schubert mycket att tacka för.

von Spaun Jag är hans äldsta och trognaste vän. Vi sjöng ju tillsammans redan som barn. Det är min glädje att alltjämt kunna hjälpa honom.

Schober Ändå övergav du honom i fem år för Linz och Lemberg.

Vogl Seså, Schober, det var inte vår käre värds fel. Han blev kallad liksom du blev kallad av din fåfänga till Breslau. (*ironiskt*) Gjorde du någon lycka där?

von Spaun Mina vänner, inte bråka nu. Stämningen är som hjärtligast, och alla våra gäster är ännu kvar.

Bauernfeld Ska du inte svara på Vogls fråga, Schober?

Schober Nå, min gode Johann Michael Vogl, jag tröttnade till slut på provinsialismen där i Schlesien och kom på att jag behövdes bättre vid vår vän Franz Schuberts sida.

Vogl Och du ställer bara därför aldrig mera upp som skådespelare?

Schwind Den store sångaren utnyttjar sin etablerade ställning till att ställa Schober mot väggen.

Bauernfeld Inte vara spydig nu, Moritz! Schober och Vogl är bara ärliga mot varandra för en gångs skull.

von Spaun Jag ber er, Bauernfeld, tillspetsa inte situationen med dina elaka antydningar.

Bauernfeld Jag bara roar mig på de mänskliga svagheterens bekostnad.

Grillparzer Mina vänner, om er diskussion fortsätter att hetta upp sig i samma takt som hittills blir vi alla gripna av Metternichs hemliga polis och satta i fängelse för konspirationer!

Bauernfeld Franz Grillparzer, störst bland dramatiker, det bleve ett dramatiskt slut för oss alla!

Schwind Grillparzer har rätt. Vem som helst kan råka illa ut nu för tiden bara för att han träffar människor.

Schubert Det gäller inte musiken.

von Spaun Vad säger Franz?

Schubert Musiken står över sådant. Den är immun mot all politik.

Vogl Säg inte det. Beethoven tog alltid starkast parti av alla först för och sedan emot Napoleon.

Schubert Det kunde han göra i egenskap av musiker. Han satte musikens makt högre än Napoleons, och han fick rätt.

Grillparzer Nu har vi åkt precis dit vart vi inte skulle - in i den politiska diskussionen.

Schubert Och ändå avundas jag Beethoven och Haydn deras tid under Napoleons förtryck, som hade det goda med sig, att folks moral och standard hölls på en uppbygglig nivå. I våra dagar rasar allting av ren bekvämlighet ner i den totala smaklöshetens träsk, i vilket den klassiska musiken inte längre kan överleva.

Bauernfeld Är det Metternichs fel?

Vogl Tyst, Bauernfeld!

Schwind Vad får vi i stället?

Schubert Lyckligtvis har vi lovande unga talanger som Felix Mendelssohn och Franz Liszt, för att inte tala om den där unge polske debutanten här i Wien, Friedrich Chopin, men deras musik är inte längre klassisk. Där finns ingenting längre kvar av sonatform, absolut harmonik, melodin som musikens grundval eller ens några ordentliga finaler. I stället blir det bara fria fantasier och utvecklingar i det oändliga.

Bauernfeld Men själv har du heller aldrig lyckats prestera några ordentliga finaler.

Schubert Nej, jag vet. Det är det enda jag alltid har misslyckats med.

Bauernfeld Och fugor.

Schubert Tala inte om fugor, bäste Bauernfeld. Du av alla vet minst vad en fuga egentligen är. Det är den mest konstmässiga av alla musikaliska former men också den mest onaturliga. En god fuga kan endast göras på en bra melodi. Är fugans tema omelodiskt är fugan musikaliskt värdelös, hur tekniskt fulländad den än är som fuga. Mendelssohn kan göra fugor men har svårt för att kläcka naturliga melodier. Själve Bach led av samma aber. Fugan är nämligen så onaturlig i sin konstgjordhet, medan melodin är det mest naturliga i all musik, så att det egentligen är omöjligt att göra en riktig fuga på en god melodi.

Schober Experterna har talat.

Bauernfeld Beethoven skulle påstå annorlunda, som bara skriver fugor nu för tiden.

Schubert Men han låter aldrig bättre än när han nu för tiden ibland skriver annat än bara fugor.

Schober Du menar alltså, Franz, att musik bara är musik om det låter bra?

Schubert Enklare kan man knappast formulera det.

Schwind Rossini och Paganini då?

Schubert De är tekniska mästare men mycket ytliga melodiker, som aldrig kan behålla sin publik.

Bauernfeld Du själv då, som ständigt sviker den?

von Spaun Tyst, Bauernfeld! Franz har varit drabbad av sjukdom.

Bauernfeld Vad då för sjukdom?

Schwind Han är full.

Vogl Den sjukdom som Schober gav honom med den äran.

Bauernfeld Hur då?

Schwind Gör dig inte dummare än vad du är.
Bauernfeld Vad gjorde Schober med Schubert utom att han drog ner honom i bordellträsket?
Vogl (reser sig bestämt) Nej, det här går för långt! Jag går hem!
von Spaun Jag ber er, mina herrar! Bryt inte upp ännu!
Vogl Vi musiker är färdiga här för idag, herr von Spaun. Här har ju bara dansats de sista timmarna till vanlig skvalmusik och dessutom talats omåttligt mycket strunt!
Schober Jag ber er att sätta er, Vogl, om ni är en vän till Franz Schubert.
Vogl Skall ni säga, herr von Schober, som berett vår vän en sådan olycka! Har ert överflöd på lösa förbindelser varit så stort så att ni nedlätit er till att trösta de mest försummade av dem med att överantvarada dem åt Schubert?
Grillparzer Detta kommer att sluta med duell om ingen ingriper.
Bauernfeld Vogl har rätt, Schober!
Schober Tyst, Bauernfeld! Så kan ni endast säga, herr Vogl, emedan ni själv kört fast er i det gifta ståndet. Ni talar endast av avundsjuka mot oss alltjämt fria och friska ungarlar.
Vogl Jag har fått nog. (går)
von Spaun Ni förolämpade honom, Schober, vår främste Schubertsångare!
Schober Han får skylla sig själv som gift sig.
von Spaun Jag är rädd att stämningen nu är förstörd.
Schubert Inte alls, Josef! Det var vår finaste Schubertiad hittills! Och nu fortsätter vi den på Ankaret, precis som i gamla dagar! Vem kommer med?
Schwind Jag!
Bauernfeld Jag!
Schober Och jag.
Schubert Bra! Då går vi! Har vi tur så är Josef Lanner där med sina kamrater och spelar! Tack, Josef, för en underbar afton.
von Spaun Det är alltid jag, Franz, som skall tacka för att du finns.
Schubert Ingen har alltid hjälpt mig som du.
von Spaun Ingen har jag så mycket glädje att tacka för som du.
Schubert Tack, Josef.
von Spaun Tack, Franz. (De skakar hand och omfamnas.)
(Schober, Bauernfeld, Schwind och Schubert drar ut.)
von Spaun Där gick den underbaraste mannen i hela världen. Han har ett heligt universum av skönhet inom sig som tyvärr inte kommer ut endast emedan vår mänskliga värld bara blir fulare och fulare.

Filmer

I *"The Strange Love of Martha Ivers"* (1946) med Barbara Stanwyck i en av hennes infernaliskt fascinerande och stilfullt lastbara roller samt Kirk Douglas i sin debutroll som hennes toffelhjälte till alkoholiserad man belystes den moraliska nackdelen med ärftlig rikedom och makt - man föds som fånge och färdigt korrumperad från början, varför ens liv bara kan bli en tragedi. Det bästa man kan göra åt saken är, som Barbara Stanwyck, att åtminstone göra ens tragedi raffinerad.

Carol Reeds *"Night Train to Munich"* (1940) var som en direkt fortsättning på Hitchcocks *"The Lady Vanishes"* men med de båda cricketfantasterna den här gången något mer företagsamma som inte bara pittoreska subretter. Carol Reed och Hitchcock lär ha arbetat från ungefär samma konstnärliga utgångsläge och ständigt tjuvkikat på varandras tekniska finesser, medan Hitchcock dock hade större humor.

I *"The Wicked Lady"* (1945) fick den stygga damen det slut som hon förtjänade efter att ha lurat, förfört och mördat ett antal män inklusive den ende som inte förtjänade det - James Mason som underbar frejdig rövare som förvandlade sin egen hängningsscen till filmens största fest och enda komediscen. Grann kostymfilm från 1600-talet av det typiska engelska firmamärket Gainsborough - alla filmer med det märket är ofelbart extra romantiska.

Den största komedin var dock *"The Baby and the Battleship"*, en av de underbaraste engelska komedier som någonsin gjorts, med John Mills och Richard Attenborough som *"Knocker"* respektive *"Puncher"*, två pugilistiska lättmatrosar på ett örlogsfartyg som under en permission i Neapel av naturliga skäl råkar in i ett handgemäng av italienskt format, som leder till att den ena matrosen får med sig en italiensk baby tillbaka ombord på slagskeppet. Den babyn har ett tiotal äldre systrar och därtill ett antal slagfärdiga farbröder (typ *Camorra*), som behåller *"Puncher"* som gisslan i land tills babyn skeppats tillbaka från diverse sjöslag med bland annat inspektion från en annan medelhavs nations högsta oantastliga representanter ombord som särskilt hot mot att babyns ombordsmuggling och skötsel måste hållas hemligt för överheten. Italienskt och engelskt kynne blandas ihop till en utomordentlig spirituell röra, och babyn segrar över hela militarismen.

I den ytterst skickligt gjorda *"To the Ends of the Earth"* skildrades nästan dokumentärt en narkotikaagents jakt runt jorden på ett opiumparti, vars resa involverade hundratals oskyldigas död utom alla de skyldigas. Jakten gick från San Francisco till Shanghai, vidare till Cairo och till Havana för att slutligen nå hamn i New York, historien var helt sann, och den var från - 1935.

George Lazenby buades ut som James Bond i *"On Her Majesty's Secret Service"* 1969 och fick aldrig mer spela den rollen, men filmen var det inget fel på. Dess värre blev det väl den sista stilfulla 007-filmen - men så gjordes den också på Ian Flemings sista roman.

Charles Laughton hade en förmåga att fullständigt dominera hela sin omgivning när han stod på scen, och det ser man redan i den tidiga *"The Private Life of Henry VIII"* från 1933. Egentligen spelar han teater bara med ögonen genom hela filmen, men de ögonen säger mer än alla orden i en Shakespearepjäs. Laughton blev tidigt nästan pinsamt medveten om sin förmåga att fullständigt få alla sina medskådespelare att liksom försvinna, varför han gärna efter roller som Nero, Henrik VIII, Rembrandt, Claudius och sådant sökte sig till riktigt små roller, som betjänten i *"Ruggles of Red Gap"* och den misslyckade gatumusikanten i *"The Buskers of London"*, hans kanske mest enastående roll. Att briljera i "antiroller" blev sedan hans specialitet, som puckelryggen Quasimodo i "Ringaren i Notre Dame", Gracchus i "Spartacus" och ett antal obehagliga skurkroller. Han gjorde även titelrollen i den första versionen av "Doktor Moreaus ö", H.G.Wells kanske otäckaste science fiction-historia.

Vi har inte fått se den restaurerade versionen av "Lawrence av Arabien" i Göteborg, men den har nu visats i TV i en tre och en halv timmars föreställning non stop. I den första versionen klipptes betydande scener ur den andra delen bort för att publiken inte skulle tröttnas och tråkas ut, och detta fördärvade hela filmen. I den restaurerade versionen kan man nu äntligen få se den ursprungliga helheten i den kanske största och mest storslagna film som har gjorts.

Skillnaden mellan de båda versionerna är följande. I del 1 skildras den heroiska delen av Lawrences karriär, och den förblir den samma enligt version 2. I version 1 skildrar den andra delen det arabiska krigets urartning och hur Lawrence själv kommer bort som karaktär. I version 2 kommer han inte bort som karaktär. Vad version 2 i själva verket skildrar i del 2 är Lawrences egen titaniska tragedi. I version

1 får man aldrig veta att han försökte hoppa av kriget, medan version 2 med psykologisk skärpa och obönhörlig hänsynslöshet åskådliggör hela hans förfärliga personliga tragedi i det att han mot sin egen vilja blev sin egen hjälterolls olyckliga fånge och fick sitt liv förstört av konsekvenserna av sina ofrivilliga erfarenheter av mänskligt barbari. Han var egentligen arkeolog, och att han över huvud taget blandades in i kriget var en olyckshändelse.

Filmen blev David Leans första efter "Bron över floden Kwai" sex år tidigare (som hade en kvinnoroll mer än "Lawrence av Arabien") och är väl höjdpunkten både i David Leans och hela Englands filmhistoria.

Samtal i Jerusalem, del 9

(Vi avbröt samtalet senast mitt i diskussionen om esséerna och klosterväsendet.)

"Också hinduismen och framför allt buddhismen har utvecklat kanske ännu högre klosterväsenden, framför allt i Tibet."

(Rabbi Yohanan) "Ja, det är möjligt. Det vet jag inte så mycket närmare om. Men också där i Indien tvingades engelsmännen ge sig av på grund av hinduernas egensinnighet under ledning av den maktlystne profeten Gandhi, och vad blev resultatet? Fullt interindiskt inbördeskrig, splittring i fyra och till och med fem olika stater, 500,000 offer i Punjab och ett aldrig helt övergivet krigstillstånd mellan Indien och Pakistan. Jag är säker på att engelsmännen hade skött saken bättre om de hade fått vara kvar.

Jag vet att det finns många judar och kristna i Indien, jag tror att våra indiska judar borde vara drygt en miljon, och de kristna gör anspråk på att ha fått sin kyrka instiftad av aposteln Tomas, som hellre än att blanda sig i slagsmålet, er kyrkas första schism mellan Petrus och Paulus, rymde fältet och trivdes bättre i Partien och Indien, där han fick härja helt ensam. Har vår vän mr Westerberg något med de indiska kristna att göra?"

"Jag tror inte det, för han har inte varit mycket i södra Indien. Han har hellre hållit sig till Himalaya."

"En sak intresserar mig mycket, och det är hans mycket stränga sekretess. Er konferens i Egypten, till exempel. En total anonymitet blev dess kännetecken, och nästan alla deltagare fick vara helt inkognito, om de ville."

"Det var Johannes första betydande konferens, och den var mycket känslig, då dess huvudfråga var islams vara eller icke vara, och då den träffades i ett islamskt land. Konferensen etablerade och faktiskt bevisade islams ovärdighet och oacceptabilitet som mänsklig världsreligion, och samtidigt höll fundamentalismen på att explodera fram i Egypten och redan också i andra länder. Ett totalt inkognito var den enda garantin för konferensens deltagares säkerhet, och två av oss var muslimer."

"Och så presenterade ni er nya dekalog som konstruktivt alternativ till islam. Det är nästan lika bra som Bahai. Men en sådan dekalog har svårt för att göra sig gällande, det tar tid för islam att erkänna sex hundra år av misstag, och er försiktighet gör det inte lättare för er. Varför är till exempel vår vän Westerberg så noga med att alla hans brev måste förstöras?"

"Det har med hans egen identitet att göra."

"Är han en efterlyst kriminell?"

"Inte alls. Han har bara ägnat sig åt studier, vandringar och klosterliv i hela sitt liv. Han är ingenting annat än teolog. Men han kräver att få vara i fred för världen, och därför är han så noga med att han för denna världen aldrig skall kunna bli någon känd person. Han vill aldrig kunna bli instängd, som han säger."

"Lider han av klaustrofobi?"

"Snarare av klostermani. Han stänger gärna in sig i ett kloster, men det är alltid människor utanför som behöver honom."

"Han låter som en som kunde grunda en ny religiös orden."

"Det är just något sådant han aldrig vill bli. Han vill aldrig bli definierad som personlighet eller få någon stämpel på sig. Du kallar honom skådespelare, men han vill aldrig spela någon roll och framför allt aldrig löpa risken att fastna i en roll."

"Det låter förståndigt. Han förblir lika fullt en skådespelare, men han är ingen clown."

"Nej, han är nästan lika allvarlig som Zjirinovskij."

"Men Zjirinovskij om någon är en clown och en dålig clown dessutom, för han tar sig själv på allvar. Han kommer aldrig att kunna komma ifrån att han bara är en refusnik och därför misslyckad från början."

"Är han jude?"

"Man är inte jude för att man har en jude i familjen. Man kan bara bli jude om man föds till jude av en judisk moder. Zjirinovskij har ibland gjort anspråk på att vara jude men är bara en sorts kvartsjudisk äventyrare, och i den mån han faktiskt är jude är han en mycket dålig sådan."

Han blev påtagligt misslynt av att behöva prata om Zjirinovskij, ett ämne som gjort många judar på dåligt humör, så vi gick vidare till andra ämnen, men det var inte så mycket kvar att säga, vädret försämrades ytterligare, och till min fasa märkte jag att min klocka hade stannat och att tiden gått över fem. Jag måste lämna Jerusalem och rabbi Yohanan för denna gången.

Ovanstående samtalsåtergivning är bara ett koncentrerat fragment av allt vad vi talade om, men det berör i alla fall de viktigaste punkterna som kom på tapeten.

I Israel träffar man ständigt på skojiga människor överallt. De skojigaste är i allmänhet stamgäster på Kapulski's, Israels populäraste konditorikedja, ungefär som Fazer i Finland fast bättre.

Några av de skojigaste var emellertid utlänningar, dvs. svenskar. Två grabbar, en liten och en stor, Fyrtornet och Släpvagnen, hade kommit till Israel bara för att festa, och de hade gjort av med 15,000 kronor på två veckor och skulle precis telegrafera hem efter mera pengar för att överleva den enas 30-årsdag. Emellertid hade de även hunnit bli beskjutna av palestinier under farliga villfarelser i östra Jerusalem, och de var sällsamt väl informerade om palestinska vapen. En sorts kulspruta pepprar en full med så små kulor att de inte känns. Man förblöder på ett ögonblick.

En ung man från Costa Rica hade de israeliska myndigheterna problem med, för han såg precis ut som en palestinier eller cuban eller libyer. De var säkra på att han måste vara en terrorist, och vid ankomsten kvarhölls han en extra timme på flygfältet utan att den misstänksamma polisen fick veta mer än att han var från Costa Rica och skulle besöka Israel av kristna skäl. Han var inte en värre terrorist än att han också festade och söp sig full varje kväll i Israel. Polisen kom aldrig över sin misstanke att han var en mycket farlig man och släppte honom högst motvilligt. Visserligen såg han ut som Carlos och hade både långt hår och var orakad men kom dock bara från Costa Rica.

Min bästa vän bland svenskarna blev dock min rumskamrat, en äldre journalist från Stockholm. När jag lämnade Natanya fick han till efterträdare i stället för mig vår unge vän från Costa Rica med de våta nattvanorna, vilket han trivdes sämre med. Vi har hållit kontakten i Sverige och utvecklat ett lovande samarbete.

En högst oväntad fortsättning på mina samtal med rabbi Yohanan utvecklade sig genom tragedin Baruch Goldstein och mitt besök i England i juli, som gav en helt annan och djupare mening åt min Israelresa än vad jag någonsin kunnat föreställa

mig. Närmare bestämt fick våra samtal i Jerusalem en direkt fortsättning i Ely den 18 juli, vilket närmare framgår ur Cambridgeresan i nästa nummer.

Slut på "Samtal i Jerusalem".

Cypern i våra hjärtan : del 3

Famagusta

Det sägs att Desdemona
ännu gråter över Famagusta.
Det finner turken värt att håna,
han som berövat staden all dess lusta.
Tom är staden. Endast dödens militär,
som ser till att ingen får ha roligt,
och som minst har roligt själv, är där,
medan Cyperns liv, blott var ej turken går, är soligt.
Desdemonas död var ingenting mot Cyperns våldtäkt.
Kloster, målningar och mänskoliv förstördes där mer svårläkt
än vad Desdemonas och Othellos själssår någonsin kan bli.
Våldtaget ligger hela Famagusta där inför turistens upptäckt,
på taggtrådsavstånd ser han där i kikarsiktet Cyperns själ alldeles uppfläkt.
En värre tragedi än Cyperns kan man nog idag ej varsebli.

Förtryckets lönsamhet

Förtryckta folk,
jag är din tolk
inför det allomfattande världssamvetet.
Vad är allt våld och ont förtryck
mot att en enda får ett ryck
och tågar ut i korståg mot allt sketet?
Älskade förtryckta kärleksidkare,
aldrig kan ni räkna mig till era svikare,
de som på vapen gör sig rikare
och säljer ut all mänsklig rättighet
för att behålla kommersiella privilegiers falska sprättighet
och tjäna pengar på förräderi och ynkedom
för att med orätt skaffa rikedom
och satsa den på mer förtryck och orättfärdighet.

Att redogöra för alla samtalen i Nicosia kommer att bli mycket svårt. Utan att nämna vem jag fick tala med fick jag dock all väsentlig information om den mördade hjälten, om den 20-åriga turkockupationen av halva Cypern, om den aktuella situationen, om hur Famagusta blev en spökstad och om den politiska utvecklingen i Turkiet idag. Bara för några dagar sedan (8.6) bombades och likviderades 19 kurdiska byar med dess civilbefolkningar på en enda dag.

Doktor Sandy blev mycket upprymd av mina samtal i Nicosia.

"Det gläder mig att du inte bara spillde deras tid och att de inte blev besvikna på dig. Uppenbarligen inspirerade du dem med ett visst hopp. Jag hoppas bara att det inte var bedrägligt.

Samtidigt är jag glad att du kom hit och tog tag i detta. Det motiverar mig till att klämma åt turkarna på mitt sätt. Jag kommer att få en del att göra i Ankara och Istanbul framöver."

I själva verket kan man säga att allting avgjordes denna onsdag den 8 juni. Jag fick mina kontakter och min information i Nicosia, vilket föranledde doktor Sandy att börja agera. Initiativet var definitivt och ohejdbart. Affären var klar. Resten blir förhoppningsvis historia....

Och kvar för mig på Cypern var bara att njuta, av värmen, av mänskorna, av friden, av Medelhavet, av maten och av alla mina vänner grekerna.

Notis om John Bede: Vissa framsteg har gjorts i fortsättningen av projektet "Gotisk historia".

Studier i turkisk mentalitet, av doktor Sandy.

Turken har alltid stått ut med förtryck. Han har aldrig varit fri, aldrig fått säga sin mening, aldrig fått leva utan fruktan eller ens fått åtnjuta den lilla friheten i att inte ständigt bli kommenderad. Turkens liv har aldrig varit hans eget. Hans herrar har ägt hans kropp och själ sedan medeltiden, och han har aldrig fått inrikta sitt liv på att få göra någonting kreativt.

På detta sätt är han hopplöst livegen. Det enda han kan vara säker på i sitt liv är att han måste lyda order. När hans herrar befäller honom att avge rapport om hans vänner så måste han göra så. När han beordras att bomba kurdiska civila, utplåna och plundra deras byar, skjuta var och en till döds som försöker fly även om de är kvinnor och barn, och låta sin hustru användas av soldater medan han är borta, så har han inget annat val än att foga sig, fastän han vet att det är fel, att alla hans offer är oskyldiga och att hans kolleger som använder hans fru är den värsta sortens barbarer fastän de kallar sig hans vänner och kolleger. Om han protesterar är hans liv ruinerat och ingenting värt.

De turkar som kommer till Cypern från fastlandet befinner sig i detta dilemma. De vill inte lämna sina Anatoliska hem och flytta till Cypern, men om de inte gör det blir de ruinerade, deras fruar och söner blir bortförda, de blir betraktade och behandlade som farliga fiender till staten, och deras liv blir värdelösa. De vet att det är fel att flytta med sina familjer till evakuerade hem som tillhört fördrivna greker i Kyreneia eller Famagusta, men de har inget val. De flesta turkar som kommer till Cypern har lurats till ön. De erbjuds feriearbeten, och när säsongen är över och de vill återvända hem till Turkiet får de inte lov därtill. De har lurats i en fälla, och de är landsförvista på livstid från Turkiet. Vad skall de göra? Deras enda möjlighet att överleva är att stanna på Cypern som lojala undersåtar till turkisk imperialistisk egoism och megalomani.

Men en sådan regering måste begå misstag. Den turkiska regeringens misstag multiplicerar sig själva hela tiden. Deras senaste fatala misstag var att göra en martyr av Theofilos Georgiades med att skjuta honom. Detta kallblodiga mord drabbade samtidigt hjärtat av den cypriotiska saken, den kurdiska saken och den grekiska saken och förenade de tre till en. Theofilos var en utbildad högt kultiverad man av betydande förmåga med familj och tre barn och talade flytande turkiska och kurdiska och var hjärtligt engagerad i de Mänskliga Rättigheternas sak både på Cypern och i Kurdistan och spelade ett fullständigt rent spel med alla korten öppna. Han sköts ner i fullt dagsljus på den turkiska regeringens anmodan, och mördaren kom undan. Det är lätt för turkar att gömma sig, slå till och försvinna på Cypern. Men moraliskt var detta mord ett självmord.

Den turkiska aggressionen är mycket lik den serbiska aggressionen. Båda parterna excellerar i etniska krig mot alla folk utom det egna. Båda parterna praktiskt taget skryter med sin imperialism, de är medvetna om sitt totalitära system och stolta över det, och de försöker inte dölja något av sina brott mot de mänskliga rättigheterna utan finner snarare ett slags nöje i att föröva dem. Men sådana regeringar kan inte bestå särskilt länge.

Grymhet och våld är aldrig ekonomiskt. Den serbiska inflationen har varit termometern på den nationella vanäran. Samma sak händer i Turkiet. För varje krona går 40 öre till inbördeskriget mot kurderna, Cypern, kommunister och ett antal andra grupperingar som finner det turkiska tillståndet outhärdligt. Turisterna lär sig mer och mer att undvika landet, våld är aldrig bra för turistnäringen och internationella relationer, och även vänner och kolleger i Nato lyfter mer och mer på ögonbrynen inför Turkiet och dess uppenbara dårskaper. Turkisk politik håller på att kröka in sig i en ond cirkel av imperialistiska misstag genom intolerans och förtryck. Turkiet är en sjuk patient vars kristillstånd håller på att förvärras och vars temperatur ständigt stiger.

Mest illa ute är dock turken själv, som inte får råda över sitt eget liv, som aldrig får bli av med sin fruktan, som ständigt trakasseras av sitt livs mardröm, auktoritativa myndigheter och byråkrater, som tvingar honom att utföra deras orättvisor, och som inte kan finna någon väg ut ur den hopplösa rutinen av det ständigt sig själv förvärrande tillståndet av våld, rädsla och förtryck.

- doktor Sandy.

Upprop till herr Mikael Rosén i abortfrågan

Påven söker samarbete med islam i abort- och antibarnbegränsningsfrågan. Både islam och påven kräver att mannen ska ha rätt att begagna kvinnan till att avla hur många barn som helst, och att varje avlat barn måste födas och leva, detta mitt i en tid av en befolkningsexplosion i tredje världen (huvudsakligen katolska och muslimska länder) som hotar miljöförstöra hela planeten och dess framtid.

På samma linje torde Sveriges ärkekatolik nummer ett herr Mikael Rosén vara, när han ställer samma moraliska krav som Ulf Ekman och Livets Ord på att all abort villkorslöst måste förbjudas. Därmed kräver dessa att våldtagna kvinnor måste föda oönskade barn till världen även om det skulle kosta de ofrivilliga mödrarna deras liv.

I allt övrigt har herr Mikael Rosén envist opponerat sig mot påven, men i abortfrågan torde han och påven komma väl överens i ett principiellt främjande av tredje världens okontrollerade befolkningsexplosion och därmed exempelvis uppmuntrandet av en ständigt stigande procenthalt svältande barn i Brasilien (för närvarande 32 miljoner.)

Är då barnbegränsningsprogram, familjeplanering, undvikandet av illegal abort, preventivmedel och kondom i dessa Aidstider något omänskligt?

Herr Mikael Rosén ombedes svara.

I nästa nummer ska vi försöka presentera doktor Sandys Aids-statistik.

Den mirakulösa strulresan till Cambridge, del 1

Det var vid midsommar som Cambridge första gången kom på tapeten. En god vän skulle resa dit i juli för studier och bad mig komma och hälsa på. Vi studerade en

karta tillsammans där det befann sig att det endast var 67 kilometer från Harwich till Cambridge, vilket var förvånande litet, men den svenska vägkartan över England var samtidigt den mest tillförlitliga jag hade. Därigenom kom jag på idén att ta med cykel till England.

Veckorna gick, och jag väntade ivrigt på bekräftelse av inbjudan. Efter två veckor kom den äntligen och snappades lyckligtvis upp av min telefonsvarare. Problemet var det, att den telefonlinjen endast var öppen klockan 21 och 22 engelsk tid, och under de ögonblicken skulle sannolikt ett flertal använda den telefonen samtidigt. Jag gjorde dock förberedelser för resan, när det visade sig, att även skeppsförbindelsen Göteborg-Harwich var problematisk då *Scandinavian Seaways*, som ansvarade för den linjen, hade svåra problem med sina fartyg. Den aktuella båten låg på varv för reparation i maskineriet, skrovet och överbyggnaden samt innehålllet, varför linjen låg nere ända till lördag den 16 juli. Då skulle alla resenärer resa till England samtidigt, så det var omöjligt att få biljetter. Min resebyrådirektör skulle dock försöka sitt yttersta för att skaffa biljett, om jag betalade i förskott, och om jag lade på 300 extra, vilka extraordinära villkor jag troskyldigt uppfyllde. På det sättet fick jag den sista biljetten till ett fartyg som redan var fulltecknat.

Därpå kom företaget att få kontakt med min vän i Cambridge. På de båda klockslagen var det alltid upptaget fastän jag försökte kväll efter kväll. Slutligen fick jag en ung flicka i luren som visste att min vän bodde på ett helt annat nummer. Efter många om och men fick jag det numret. Där kunde jag till portvakten lämna ett meddelande om när jag skulle komma.

Min motivation att fara till England trots redan detta inledande strul var dubbel därför att jag även hade en annan kontakt i England. Med honom var det betydligt lättare att få kontakt om dock den kontakten var desto kortare. Vi skulle träffas på ett diskret ställe någonstans i en obskyr del av England där ingen skulle ana något om oss, förslagsvis Ely, som låg nära Cambridge. Jag skulle av honom få viktiga nyheter angående WES och ett brev angående rabbi Yohanan i Jerusalem. Min man i Ely ville träffa mig personligen och därför inte skicka brevet, som skulle vara synnerligen personligt.

Alltså såg resplanen ut så här. Jag skulle ta båten från Göteborg den 16.7 klockan 14.00 och ta med cykeln ombord. Efter framkomst till Harwich följande dag klockan 13.00 skulle jag cykla till Cambridge och där träffa min vän. Följande dag, måndag, skulle jag cykla av och an till Ely för att träffa min man där. Följande dag, tisdag, efter två nätter i Cambridge, skulle jag cykla tillbaka till Harwich, avsegla med båten 20.30 och vara hemma igen följande middag. Min budget var på 2200 kronor, då själva resan kostade 1740. Jag hade alltså 500 kronor att röra mig med samt 500 extra i reserv, som sig bör.

När jag kom cyklande fram till skeppet vid middag den 16.7 möttes jag av nyheten vid incheckningen, att då maskineriet var trasigt skulle båten bara gå med halv fart till England och således försenas 6 timmar. Detta ställde genast hela resan i en mycket brydsam belägenhet, men det var redan för sent att vända. Jag skulle alltså komma fram till Harwich klockan 19.00 på kvällen, då det skulle vara för sent att cykla till Cambridge. Jag bad rederiet hjälpa mig med detta, och de lovade skaffa fram upplysningar om eventuella tåg eller bussar som jag kunde frakta cykeln på. De lovade faxa resultatet till mig under båtresan.

Saken var den, att de 67 kilometrarna till Cambridge visade sig vid närmare studium vara 67 engelska miles, alltså omkring 11 mil. Det skulle ta fem-sex timmar minst att cykla den sträckan. Om jag startade vid framkomsten skulle jag vara framme omkring 2 på natten. Det var ju inte att tänka på.

Inget faxmeddelande kom till mig på båten från rederiet. Det enda jag fick veta var att hela faxapparaten hade upphört att fungera. Sannolikt skulle något meddelande vänta mig vid terminalen i Harwich när vi kom fram.

Vid terminalen i Harwich visste ingen någonting alls. Inget meddelande angående min vidare transport till Cambridge med buss eller tåg samma kväll hade författats. *Scandinavian Seaways* hade struntat i mig.

Andra passagerare hade fått betydligt svårare skador genom förseningen och *Scandinavian Seaways'* nonchalans. Ett gammalt par hade hyrt ett hus vid engelska kusten på två veckor och förlorat den ena på att det inte gått något fartyg. En annan hade beställt en hyrbil som naturligtvis inte fanns på plats längre när fartyget kom fram sex timmar för sent. Och så vidare. I princip var ingen nöjd.

Det enda man visste i Harwich till min vägledning var att det var förbjudet i England att föra ombord cykel på buss. Det hade *Scandinavian Seaways* kunnat ta reda på och informera mig om genast. Tågkonduktören på stationen var mycket vänlig och hjälpsam. Min enda möjlighet att med tåg komma till Cambridge samma (söndag) kväll var via London, vilket skulle kosta dubbelt mot det normala. Dessutom skulle tåget hinna fram till London för sent för att jag därifrån skulle hinna med det sista tåget till Cambridge.

Alltså var jag tvungen att övernatta i Harwich, vilket från början skulle spräcka både min budget och min tidtabell. Men jag hade inget val och lämnade Cambridge ett meddelande om katastrofen så att de slapp vänta på mig samma kväll.

Det billigaste hotellet i Harwich hette "*Captain Fryatt*" och kostade 16 pund för bädd och frukost. Stället påminde markant om "*Admiral Benbow*" i Stevensons "Skattkamarön" och även klientelet. Den enda som fattades i gänget var Long John Silver med träben och papegoja. Annars fanns alla originalen där: långhåriga, nerdekade, flintskalliga, smutsiga, busar, negrer och förmodligen uteliggare med eller utan ett antal ringar i öronen. Värddinnan var en liten fet satmara med högt blodtryck och utstående ögon. Pubens underhållningsmusik var tvättäkta dunka-dunka utan uppehåll, och jag fick hedern att bo rakt ovanför. Det fanns inget annat ledigt rum, sades det, fastän det bara fanns en annan gäst på hela hotellet utom jag, och det hade många rum. Där gick 3 åttondelar av reskassan i en tacksam satmaras fickor.

Resan var alltså farligt äventyrad och totalt saboterad från början. Om jag cyklade till Cambridge nästa dag skulle jag nödgas cykla tillbaka igen dagen därpå, en sträcka på 22 mil på två dagar i gassande julihetta i århundradets hetaste sommar - tack, jag avstod. I stället parkerade jag cykeln i säkerhet i Harwich och tog tåget mot Cambridge. Därmed misströstade jag även om att få kunna besöka min man i Ely och gav upp den möjligheten.

Döm då om min häpnad och förvåning när en av de tre stationer där jag skulle byta tåg (efter Manningtree och Ipswich) var just Ely, och det var just den rätta, planerade dagen för mötet! Klockan halv 11 steg jag med andakt av tåget i Ely och gjorde vad jag skulle göra. Jag gick till en telefonbox, slog ett nummer, meddelade min ankomst, och allt var klart. Min man skulle vänta på mig vid katedralens huvudingång.

forts. i nästa nummer.

Pearl Bucks senare romaner

Hennes underbara trend håller i sig: så länge hon lever upphör hon aldrig att mogna och bli bättre som författare, och hennes bästa böcker är de sista. Ingen avmattning i produktionen kan spåras fastän hon fyller 80, och hon har flera romaner färdiga och utgivna när hon dör 1973 samma år som sin vän och kollega i Kina Edgar Snow.

Pearl Buck förblir framför allt den västerländska kännaren av Kina framför alla andra, och hon är inte den som låter sig luras, som Han Suyin, av kommunist-Kinas

kulisser och rökridåer. Men Buck närmar sig problemet med stor försiktighet, diplomati och diskretion. Hon säger ingenting förrän det är mycket noga övertänkt.

Tre av hennes senare romaner höjer sig över det stora antalet av de andra. Det är "Brevet från Peking", "Madame Liangs tre döttrar" och "Mandala". "Brevet från Peking" är väl hennes enklaste och mest gripande roman över huvud. Den behandlar ett av hennes käraste ämnen, kulturkollisionen mellan kinesiskt och amerikanskt, men ämnet övergår med tillspetsad finkänslighet till att avslöja den nya kinesiska situationen. En halv kines väljer att förbli i Kina medan hans hustru väntar på hans brev i Amerika. Gradvis blir han det kommunistiska Kinas fånge utan att han förmår genomskåda sin egen tragedi, vilken hustrun upplever desto djupare. Boken är lika tragisk och gripande som "Pion" och var väl den första roman som vågade avslöja skakande inblickar i kommunist-Kina (1957).

"Madame Liangs tre döttrar" är en liknande historia av senare datum (1969) som sträcker sig in i kulturrevolutionen, vars fasor blir romanens skakande final. Madame Liangs tre döttrar bor i Amerika medan hon själv stannat kvar i Kina av ren mänsklig lojalitet, precis som mannen i "Brevet från Peking". Två av hennes döttrar flyttar tillbaka till henne, den ena stannar sedan kvar i Kina, den andra räddar sig tillbaka till Amerika, och den tredje lämnar aldrig Amerika. Madame Liang själv är centralgestalten i familjetragedin, som mynnar ut i en ohygglig anklagelse mot kulturrevolutionen.

I "Mandala" har Pearl Buck resignerat från Kina och i stället funnit sig till rätta i Indien. Hon har tidigare skrivit om Indien, men först i "Mandala" träffar hon rätt beträffande det indiska. Romanen är brokig, färgstark och fylld av exotiska dofter och intressanta kärleksförhållandeanalyser, men intressantast är kapitlet om maharadjans son, som dör i kriget mot kineserna i Tibet. Här tar författarinnan för första gången ett avgjort parti mot Kina, och hennes belysning av kriget mot Indien är skarpladdad och hjärtskärande. Det land, som hon bättre än någon annan västerlänning skildrat och älskat, världens största nation Kina, tvingas hon slutligen ta ett smärtsamt farväl av och fördöma.

Hur vidrig i jämförelse framstår inte den lika vackra författarinnan Han Suyins skildring av Lhasa, av kinesernas heroiska industriella exploatering av Tibet, av hur tibetanerna med framgång tvingas odla vete för hela slanten (med hungersnöd som följd efter bokens utgivning, då veteodling i Tibet blev ett totalt ekologiskt fiasko,) och av den förhatliga buddhistiska parasitismen i Tibet, som hållit landet i feodal trældom i århundraden ända tills den ofelbare Mao Zedong äntligen befriade landet. Han Suyin, en intelligent, vacker och begåvad kinesiska, lät sig fullständigt föras bakom ljuset av kommunistregimen och blev dess entusiastiska instrument, medan amerikanskan Pearl Buck blickade djupare in bland folket, såg vad ingen ville se och vågade ge en realistisk bild av ett nytt förslavat och förrått Kina som få kunde tro att var sann så länge Mao Zedong levde.

Alla hennes 37 romaner är läsvärda, men de tre ovannämnda samt de tre nämnda i föregående nummer är troligen hennes bästa.

Den bästa boken om Tibet

Heinrich Harrers bok heter "Sju år i Tibet" och är en verklighetsskildring där varje ord är sant. Den är samtidigt en hejdundrande äventyrsroman som överträffar Sven Hedin och en gripande skildring av det fria Tibets sista dagar innan kineserna invaderade landet.

Heinrich Harrer, österrikisk alpinist, begav sig till Indien före andra världskriget för att bestiga Nanga Parbat, en av Himalayas 14 toppar över 8000 meter och den västligaste av dem, i nuvarande Pakistan strax norr om Srinagar. Han utförde

expeditionen, så bröt kriget ut, och han blev brittisk krigsfånge i Indien. Som sådan fördes han till Himalayasluttningarna i Himachal Pradesh, där han tillsammans med andra krigsfångar och kolleger utförde ett antal flyktförsök, tills han äntligen lyckades fly in till Tibet. Där upplevdes många äventyr och underbara irrfärder tills de äntligen kom fram till Lhasa, där Harrer efter några års förberedelser blev den unge Dalai Lamas lärare i framför allt europeiska språk och förhållanden.

Heinrich Harrer förblir från början till slut en realistisk sportsman. Det här med religion begriper han aldrig så mycket av och intresserar han sig knappast för ens, och många missförhållanden i Tibet genomskådar han, men han grips av landet, dess skönhet, dess upphöjda själ och dess säregna andliga renhet. När han till slut tvingas avsluta sin sju år långa vistelse i Tibet på grund av den kinesiska invasionen är det med stor saknad han ser tillbaka på den värld som han förlorat fastän han aldrig egentligen hunnit lära känna den, och sin period i Tibet måste han betrakta som den bästa delen av sitt liv.

Han blev även mycket god vän med Dalai Lamas äldre bror och hjälpte denne både att komma ut från Tibet och att skriva en egen bok.

Även Anna Bornsteins bok om Tibet och Dalai Lama är en mycket prisvärd bok och givande introduktion till vad Tibet och dess form av buddhism handlar om.

Inför årets Tibetresa

Den största svårigheten inför förra årets Tibetresa var ekonomin. Alla var med om att jag skulle resa, alla ville hjälpa mig, men bankerna sade nej, och endast ett mirakel hjälpte mig på traven.

I år har svårigheterna varit av det motsatta slaget. De ekonomiska svårigheterna kunde undvikas helt, ingen bank behövde vidtalas, den sista skulden efter förra årets Tibetreselån var betalad i maj, planeringen inför det nya Tibetföretaget (som inleddes redan i januari) klaffade perfekt, medan det i stället kom, ej knivar i ryggen precis, men väl påhopp bakifrån från det minst väntade av alla håll: från själva Tibet.

Vi har redan redogjort för Johannes första varning. Här kommer den andra. Den är lyckligtvis dubbeltydig, men om det kommer en tredje varning kan det bli tal om ett uppskjutande av resan till en obestämd framtid.

Vi återger brevet som vanligt efter redigering.

Varning för Kailas

"Tyvärr måste jag befälla dig att inte komma till Tibet. Om du väljer att överträda min enträgna uppmaning är det din ensak. Ordern kommer inte från mig själv utan är en rekommendation från Hans Helighet, som jag fortfarande står i kontakt med.

Anledningarna är många. Alla anledningar är emot din resa medan det endast finns en anledning till den. Det är din egen fåfänga och egoism - du vill ha en extra fjäder i hatten.

Själv reser jag till Indonesien under några månader likaledes på uppmaning av andra. Även här är anledningarna många. De tre aktuella krishärdarna i Asien idag är Kina, Japan och Indonesien. För Kina och i Kina har jag gjort vad jag har kunnat, så jag behövs inte där. I Japan har jag aldrig varit och har jag ingenting att göra. I Indonesien finns det en hel del jag kan göra. Aktuella platser är Bali och Öst-Timor. Dessutom kommer jag då undan monsunen.

Föreställ dig följande scenario. Antag att det skenande kinesiska samhällståget drabbas av urspårning. Ju högre farten blir, desto säkrare blir den totala urspårningen. Det kan hända innan Hongkong ockuperas, det kan hända i samband därmed, och det kan hända efteråt. När det än händer, om det händer, lär ändå Hongkong klara sig bättre än det övriga Kina.

Antag att en eventuell kinesisk urspårning inträffar samtidigt som det blir revolution i Indonesien, världens till folkmängden femte största nation efter, som jag förmodar, Kina, Indien, Amerika och Ryssland, och världens största muslimska nation. Militärdiktaturen i Djakarta har förlamat nationen i 30 år och är nu gammal och halvt senil. Oppositionen växer lavinartat. En revolution kan bryta ut när som helst.

Antag att det samtidigt blir en jordbävning i Tokyo, världens största stad och finansiellt viktigaste medelpunkt. En jordbävning måste inträffa där förr eller senare, alla går och väntar på den, och när katastrofen blir ett faktum kan följden bli en kännbar ekonomisk depression för hela världen. Om det råkar hända samtidigt som det blir revolution i Djakarta och kommunist-Kina gör sammanbrott, blir det absolut säkert kaos i större delen av Asien. Många går och väntar på just detta, i synnerhet i Söul och Singapore. Indien kommer då att framstå som en sällsynt stabil och pålitlig nation i Asien.

Många anser dessa tre världskatastrofer oundvikliga. De menar, att det enda man kan göra för att minska dem är att ordna så att de inte sker samtidigt. Därför har många intresse av att det sker en omfattande revolution i Indonesien *innan* det sker en liknande i Kina och *innan* Tokyo drabbas av den kanske ofrånkomliga stora jordbävningen. Detta har lett till att jag nu troligen reser till Indonesien.

Anledningarna till att du inte bör resa till Tibet är i huvudsak tre: 1) din ekonomi, 2) naturen av Kailas och 3) ditt resällskap.

1. Om du avstår från resan kan du spara pengarna till andra både billigare och viktigare resor, exempelvis den kommande konferensen i Kathmandu.

2. Kailas är inte att leka med. Det är ingen turistattraktion. Många har dukat under vid Kailas. I jämförelse med ett besök vid Kailas är en pyramidövernattning rena hotellet med fem stjärnor. Kailas natur har ett påträngande ödesdigert inflytande på alla pilgrimer. Man slipper aldrig Kailas stämpel, förbannelse eller läxa efteråt. Det är kanske världens farligaste utmaning.

3. Dina erfarenheter och kontakter kan bringa din grupp i olycka. Detta har jag skrivit om tidigare. Jag har förstått att de allesammans saknar erfarenhet av Tibet. Vet någon av dem vad de ger sig in på? Även om ni kanske slipper politiska trakasserier är risken den att några av er får dadda resten under hela resan. I så fall kommer ni aldrig runt Kailas eller kanske ens fram till berget. Endast den som är värdig lyckas med en pilgrimsfärd till Kailas. Ditt turistsällskap verkar inte ens kunnigt.

En annan sak: vart går resans pengar? Jag förmodar att det bara blir det kommunistiska Kina som får förtjänst av er resa till Tibet. Ingen av er kan ens tibetanska. Om ni då dessutom reser till Tibet bara för er egen skull verkar det hela ganska irrationellt. Detta är kanske mitt viktigaste skäl till att avråda.

Samtidigt förstår jag vad som drar dig. Ingen som varit i Tibet har undgått att drabbas av en ödesdiger kärlek till landet. Själv vet jag att jag kommer att dö i Himalaya som resultat av detta landets natur. Ingenstans i världen finns det så mycket magi som i Tibet, både vit magi och svart magi. Vi som lärt känna landet bär det för evigt inom oss, och vi kommer alltid att återvända dit, vare sig vi återfinner vårt Shangri La eller inte. Och de flesta av oss som därför återvänder dit kan aldrig berätta om de återfann det.

Hans Helighet avråder dig från att fara. Rådet jag givits att vidarebefordra till dig är att vänta till efter de tre omtalade kataklysmerna och till efter Hongkongkrisen

1997. Hans Helighet och du har mycket gemensamt, ni skulle klart förstå varandra utan många ord, ni är på precis samma våglängd, och det är min plikt att förmedla hans betydligt äldre ansvarskänsla direkt till dig.

Själv vill jag säga: kom om du söker Shangri La. Jag förbjuder dig att komma av någon annan anledning."

(Joh. B. Westerberg, ankom 15.8.1994)

Vi har svarat och bett honom ta sig i akt för malarian i Indonesien, som nästan alla icke infödda ofelbart drabbas av om de inte är extremt försiktiga, vilket inte försäkras dem mot sjukdomen ändå, som hör till världens mest utbredda och svårbotliga.

En scientolog har anklagat Johannes B. Westerberg för att delta i antiscientologisk hatpropaganda och Fritänkarens redaktör för att göra sig medskyldig till sådan. Fritänkaren tar avstånd från all hatpropaganda mot Scientologykyrkan men inte från en saklig debatt i ämnet. Även Scientologykyrkan måste acceptera andras åsiktsfrihet.

Knappt hade vi skrivit detta, så kom den tredje varningen från Johannes: (17.8)

"Ett P.S. till mitt senaste brev. Du bär redan Kailas i ditt hjärta. Allt beror av med vilka motiv du söker dig dit. Du måste rannsaka dig själv. Är det för din egen skull eller för andras? Vad vinner andra på det, och vad eftersträvar du? Vad vill du nå fram till utom dig själv? Och vad försummar du, vilka plikter och ansvar, med att resa så långt bort för så dyra pengar? Vad kunde du ha gjort i stället?

Tänk även på alla de andra pilgrimer som reser dit för allt vad de äger och kommer tomhänta tillbaka. De går till fots till Kailas och lägger sig runt hela vägen - 40 kilometer. De offerar allt. Vad offerar du? Du har hela resan färdigt organiserad, bekvämligheten och tryggheten är fullständig, du riskerar ingenting, och du har betalat för allt i förväg. De asiatiska pilgrimerna äger ingenting och offerar allt.

Å andra sidan - om du avstår från Kailas just nu när du har det inom räckhåll, när allt är klappat och klart och betalat för, just när alla besvär undanröjts, så är kanske just detta det bästa sättet att vinna Kailas. Andra har vunnit Kailas för alltid just genom att fullborda sin strävan men avstå från målet.

Tänk på detta. Rannsaka dig själv. Den yttersta magin finns vid Kailas. Det beror på dig om den är vit eller svart. Om ditt syfte är egobetonat måste den bli svart. Endast om din resa blir ett offer blir den vit. Svart magi är bara till för att missbrukas och förgås genom sig själv. Den vita magin däremot vinnas och består bara genom offer."

Bok utkommen i Italien om Axel von Fersen d.y.

Den heter "*Quel Lungo Filo*", och författarinnan heter Beatrice Fersen - hon är faktiskt ättling till den store 1700-talsvivören, som försökte rädda Marie Antoinettes liv och lyckades nästan - man förmodar att han åtminstone blev hennes älskare. Hon har forskat i hela sitt liv om sin förfaders bravader, vilken forskning kommit till korta mest på grund av släkten Klinckowströms nidingsdåd att förstöra alla von Fersens efterlämnade dagböcker och brev, vilket många forskare i ämnet har beklagat.

Beatrice Fersens bok handlar dock mera om henne själv, det är mest en memoarbok av minnen från 50 år av Italiens historia, och naturligtvis handlar det mesta om alla Italiens misstag före och under det andra världskriget. Bokens medelpunkt är Genua, där författarinnan levde under nästan hela sitt liv.

Vi känner författarinnan, hon är 85 år, och vi hoppas få träffa henne snart igen.

Den nya analfabetismen

En god vän som arbetar med ordbehandlare från 9 till 5 varje dag förespeglade den troliga utvecklingen, att folk så småningom kommer att upphöra att lära sig skriva, skrivkunnighet blir något onödigt, handskrift kommer att falla ur bruk, och i stället får man lära sig att trycka på knappar. Redan har i princip konsten att räkna i huvudet och på papper ersatts med miniräknare, som det går mycket snabbare att räkna med, och dessutom slipper man då att tänka själv.

Det är detta som är faran: att slippa tänka själv, att göra skriv- och räkneprocessen så enkel att den personliga insatsen och konsten minimaliseras, att bortrationalisera hantverket, kunnigheten, skickligheten, stilen, ansträngningen, oberoendet, friheten och tänkandet.

Detta är Fritänkarens gamla käpphäst: sorgen över kulturens förfall, hur litteraturen och det skrivna ordet under 1900-talet har förlorat i betydelse till förmån för allt vulgärare och mer dominerande massmedia, hur musiken och konsten parallellt därmed har urartat, hur språken förflackas och försluddras, hur den västerländska bekvämligheten gör att det blir allt obekvämare att läsa böcker och tänka själv, hur naturlig skönhet begravs under asfalt, cement och betong och hur människans kultur och estetik bortrationaliseras genom samhällsstyrd fördumning via massmedia.

Den nya analfabetismen ligger i att man blir helt beroende av automatiken och datorerna, tekniken och av att trycka på knappar. Varför läsa en bok när den är filmad, så att man kan se den i stället? Varför lära barn läsa och skriva när det finns kassettbandspelare med hörlurar som kan hjärntvätta dem och ordbehandlare som gör penna onödig?

Det värsta är att de datorberoende menar att det är de andra, de som ännu brukar penna och papper och manuell skrivmaskin, som är de verkliga analfabeterna. De har inte en sådan distans till sina datorer att de ser hur beroende de har blivit av dem. De har blivit omedvetna fångar i teknikens onaturlighet.

Ray Bradbury förutsåg denna utveckling redan i "*Fahrenheit 451*" där utvecklingen har gått så långt att alla böcker måste förstöras såsom samhällsfarliga, därför att de får människor att tänka själva.

Lyckligtvis skulle en sådan utveckling vara orimlig idag. Böcker trycks och läses fortfarande, och låt oss komma ihåg, att världens äldsta boklärd folk hebréerna fortfarande har världens bäst bevarade och mest levande religion judendomen, just för att de från början hade Boken och Ordet att hålla sig till och som de aldrig har övergivit.

Därmed avslutar vi Fritänkaren för den här gången efter många om och men.

Göteborg den 17.8.1994.